Zaszczep się przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu

Data aktualizacji
2025-06-03

W kleszczach znajdziemy różne drobnoustroje: bakterie, pasożyty i wirusy. Obecnie nie można zaszczepić się przeciw wszystkim chorobom przenoszonym przez te pajęczaki. Warto skorzystać ze szczepienia przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu.

> **Szczepienie przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu (KZM) jest najskuteczniejszym sposobem ochrony przed chorobą i ciężkimi powikłaniami.**

Kleszcze przenoszą takie choroby jak:

- kleszczowe zapalenie mózgu
- boreliozę
- anaplazmozę
- babeszjozę
- tularemię
- gorączkę Q
- liczne riketsjozy.

Obecnie badacze pracują nad szczepionką przeciw boreliozie. Prace są zaawansowane i budzą nadzieję na przyszłość.

> **Nie da się łatwo uchronić przed ukąszeniami kleszczy i nie da się przewidzieć, czy dany kleszcz przenosi wirusa. Chroń się preparatami oraz odpowiednim ubraniem podczas wycieczek do lasu lub parku czy w ogrodzie. Jeżeli widzisz kleszcza na skórze, natychmiast go usuń.**

Kleszcze atakują:

- szczególnie w okresie wiosenno-letnim
- jesienią.

Nie zaleca się badania samego kleszcza, bo:

- wynik dodatni na obecność wirusa u kleszcza nie potwierdza zakażenia u człowieka
- wynik ujemny u kleszcza nie wyklucza zakażenia u człowieka.

Czy człowiek został zakażony, można stwierdzić po kilku tygodniach, przy zastosowaniu badań serologicznych.

Kleszczowe zapalenie mózgu (KZM)

Kleszczowe zapalenie mózgu to ostra choroba wirusowa. Wirus KZM ma charakter neurotropowy, prowadzi do poważnych powikłań neurologicznych.

- Okres inkubacji – 7-14 dni.
- Najpierw nie ma objawów lub są podobne do grypy.
- Część osób po 7-14 dniach ma zajęty ośrodkowy układ nerwowy i może dojść do:
    - zapalenia rdzenia kręgowego
    - zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych
    - zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych.

Zgłaszane przypadki KZM wymagają hospitalizacji.

KZM może prowadzić do nieodwracalnych powikłań –zmian neurologicznych i psychiatrycznych. Ciężkie zachorowania dotyczą wszystkich grup wiekowych. Wysoki odsetek chorych na KZM wymaga długiego leczenia oraz rehabilitacji. W przypadku zajęcia ośrodkowego układu nerwowego u 35%–58% chorych z dochodzi do trwałych powikłań neurologicznych, a u ok. 1 na 100 chorych zakażenie kończy się zgonem.

W Polsce liczbę zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu szacowano w przeszłości na 150 do ponad 250 przypadków rocznie. W ostatnich latach obserwujemy wzrost liczby zachorowań, w 2023 roku i 2024 roku zgłoszono odpowiednio 661 i 793 zachorowania. Najwięcej zachorowań występuje w rejonach północno-wschodniej Polski (do 80% zakażeń w roku).

> **Nie ma żadnego leku, który mógłby zwalczyć infekcję. Diagnoza nie ma wpływu na przebieg choroby oraz wybór leczenia. Dlatego tak ważna jest profilaktyka – przyjęcie szczepionki przed narażeniem na kontakt z kleszczami.**

Szczepionka przeciw KZM

Dostępne są inaktywowane szczepionki przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu.

> **Na 100 osób zaszczepionych przeciw KZM powyżej 95 z nich wytwarza przeciwciała ochronne zabezpieczające przed nieodwracalnymi powikłaniami.**

Szczepionki przeciw KZM mają wysoką skuteczność, zwłaszcza u osób poniżej 50. roku życia.

> - **Szczepienie jest obecnie jedynym skutecznym sposobem profilaktyki przed KZM i jego powikłaniami.**
> - **Żeby utrzymać ochronę przed kleszczowym zapaleniem mózgu, konieczne jest przyjęcie 3 dawek szczepienia podstawowego oraz dawkę przypominającą co 3-5 lat.**
> - **Szczepionki zalecane są szczególnie w określonych grupach zawodowych oraz osobom przebywającym na obszarach endemicznych – gdzie choroba występuje najczęściej.**

Zachorowania na kleszczowe zapalenie mózgu występują w całej Polsce przez większość roku – od marca do końca listopada. Zaplanuj szczepienie, najlepiej przed sezonem wiosenno-letnim i odpoczynkiem, aby uzyskać odporność. Zaszczepienie zimą lub wczesną wiosną zapewnia ochronę już

od początku aktywności kleszczy, która w ostatnim czasie, w wyniku zmian klimatycznych, odnotowywana jest nawet przez cały rok.

Jeżeli konieczne jest szybkie uodpornienie, stosuje się schemat przyspieszony, który umożliwia uzyskanie odporności szybciej (po 2 dawkach podawanych w odstępie 14 dni). Badania pokazują, że jest równie skuteczny, jak schemat podstawowy.

> **U ok. 90% osób w dobrym ogólnym stanie zdrowia, już po podaniu pierwszej dawki szczepionki pojawiają się swoiste przeciwciała ochronne.**

Jak i gdzie można zaszczepić się przeciw KZM

Szczepienie przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu (KZM) jest szczepieniem zalecanym (odpłatnym). Możesz je zrealizować w POZ lub prywatnym gabinecie. Lekarz POZ bezpłatnie cię zakwalifikuje do szczepienia i wystawi receptę.

Wyjątek stanowi szczepienie przeciw KZM osób zawodowo narażonych na zakażenie (np. leśników). Koszt szczepionki i szczepienia pokrywa ich pracodawca.

Przeciwwskazania do szczepienia to:

- reakcja anafilaktyczna po wcześniejszej dawce szczepionki
- ostra choroba przebiegająca z gorączką oraz nasilona reakcja alergiczna na substancje pomocnicze wchodzące w skład szczepionki.

Po podaniu szczepionki mogą występować miejscowe niepożądane odczyny poszczepienne:

- przemijający ból w miejscu wstrzyknięcia
- obrzęk, bolesność, zaczerwienienie.
- przejściowy stan gorączkowy, ogólne osłabienie, objawy grypopodobne.

Borelioza z Lyme

Najczęściej kleszcze przenoszą boreliozę z Lyme (zwaną boreliozą). Jest to choroba postępująca. Może przebiegać bezobjawowo lub prowadzić do ciężkich nieodwracalnych zmian w układzie nerwowym i stawowym.

Kolejne stadia boreliozy:

- I stadium:
    - po kilku dniach lub 1-3 tygodniach od ukąszenia przez kleszcza może pojawić się rumień wędrujący oraz objawy podobne do grypy
- II stadium (zakażenie rozsiane):
    - dochodzi do zakażenia wielu narządów i układów
    - pojawiają się dolegliwości ośrodkowego lub obwodowego układu nerwowego, układu kostno-stawowego lub układu krążenia.
- Późna borelioza z Lyme:
    - powstają nieodwracalne zmiany stawowe, uszkodzenie układu nerwowego, przewlekłe zanikowe zapalenie skóry.

Lekarz dostosowuje antybiotyk do objawów i fazy choroby. Przebyta choroba nie uodparnia na ponowne zakażenie. Nie ma szczepionki przeciw boreliozie.

Przeczytaj także

Uważaj na kleszcze

Lato i jesień sprzyjają wizytom w lesie, spacerom po parkach i łąkach, grzybobraniom. Uważaj na kleszcze – są nosicielami groźnych chorób

Użądlenia, ukąszenia i ukłucia owadów

Jak zareagować, gdy zbliża się do Ciebie osa, pszczoła lub szerszeń? Co zrobić, gdy dojdzie do użądlenia?

Kalendarze szczepień dla dorosłych

Choroby zakaźne są groźne w każdym wieku. Nie wszystkie szczepienia chronią przez całe życie, niektóre trzeba powtórzyć w dorosłości. Sprawdź, jakie szczepionki możesz przyjąć, jakie powtórzyć, a jakie są dla Ciebie wskazane